

Radionice o zelenoj tranziciji hrvatskih općina i gradova

OD GRAĐANA ZA GRAĐANE



Prve dvije u nizu od četiri radionice posvećenih zelenoj tranziciji hrvatskih općina i gradova pod nazivom 'Lokalni 'deal' - globalni cilj' održane su u Labinu 30. siječnja i Šibeniku 13. veljače. Cilj tih radionica je lokalnim zajednicama iz svih dijelova Hrvatske približiti ne baš tako jednostavnu problematiku prelaska na nova tehnička rješenja, ali i načine razmišljanja u energetici, komunalnom gospodarstvu, vodoopskrbi i odvodnji, prometu i svim s time povezanim djelatnostima. Preostale dvije radionice održavaju se u Sisku 2. travnja i Zagrebu 15. travnja.

Radionice o energetskej, prometnoj i općenito zelenoj tranziciji hrvatskih općina i gradova pod nazivom 'Lokalni 'deal' - globalni cilj' pružaju odgovore na izazove koje sa sobom donosi budućnost. U skladu s time, obrađuju se teme kao što su komunalna energetika i vodoopskrba, obnovljivi izvori, energetska učinkovitost, zbrinjavanje otpada, održivi promet itd. Do sada su održane dvije: prva 30. siječnja u Labinu, koja je pokrila područje tri sjevernojadranske županije, a druga 13. veljače u Šibeniku, koja je pokrila Dalmaciju.



RADIONICA
LOKALNI 'DEAL'
- GLOBALNI CILJ
Istra i sjeverni Jadran

Labin, Gradska knjižnica
četvrtak, 30. siječnja 2025.

ENERGETSKA TRANZICIJA DOGAĐA SE NA KUĆNOM PRAGU

“Energetsku tranziciju treba spustiti na lokalnu razinu i približiti je ljudima,” naglasio je gradonačelnik Labina, Valter Glavičić, u pozdravnom govoru okupljenima na prvoj održanoj radionici. Odabir Labina i Istre za održavanje prve radionice u nizu nije bio slučajna. Labinstina je povezana s energetikom još od 1626. godine, kada je Mletačka Republika izdala prvu koncesiju za iskorištavanje katrana, a to je ujedno i dio Hrvatske na kojemu će se najviše osjetiti prelazak na posve zelenu energetiku, jednom kada TE Plomin u cijelosti prestane s radom. No, Istra je također i dio Hrvatske koji ima veliki potencijal postati energetski samodostatan, iako bi sve veći broj obnovljivih izvora, osobito sunčanih elektrana (očekuje se čak 400 MW nove snage!), uz već sada nedostatne slabe elektroenergetske veze s ostatkom Hrvatske i Slovenijom vrlo brzo mogao dovesti do poteškoća. Stoga je nužno podići svijest u javnosti o tome da su potrebni veliki naponi da u godinama koje dolaze ne bude nikakvih ‘blackouta’, kako je upozorio zamjenik župana Istarske županije Tulio Demetlika.

ENERGIJA - DOMINANTAN IZAZOV

“Kada je ostvarena energetska sigurnost lokalne zajednice, privlače se ulaganja, poboljšava kvaliteta života i lakše zadovoljavaju potrebe građana,” smatra prof. dr. sc. Ernest Vlačić. Zbog toga je u planiranju energetske potreba na razini općina i gradova potreban holistički pristup, a lokalne bi uprave morale imati više sluha za inovativne projekte.

Jedan od takvih projekata je i ‘Obnova toplinarstva Grada Rijeke’ čiji je cilj do 2031. godine napustiti proizvodnju toplinske energije za toplinarski sustav u Rijeci iz fosilnih goriva. Tako već sada udio obnovljivih izvora energije i kogeneracije u proizvodnji električne (16 GW h godišnje) i toplinske energije (20 GW h godišnje) u toplinama tvrtke Energo iznosi 57%. Ostatak se (za sada još) pokriva iz plina, a svi kotlovi na loživo ulje bit će ove godine napušteni, kako je to najavio Vatroslav Jukić, direktor Sektora toplinske energije u Energu.

Da nema zelene tranzicije lokalnih sredina bez prometne tranzicije, upozorio je izv. prof. dr. sc. Vedran Kirinčić s Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, dok je



◀ Sudionici okruglog stola

Dinko Đurđević iz specijalizirane tvrtke Green Sustainable Solutions na primjerima četiri europska grada (Tallinna, Valencije, Vilniusa i Guimarães) pokazao važnost održivosti u urbanim sredinama. Uz to, prikazana su i rješenja koja za energetske tranzicije na lokalnoj razini može ponuditi jedan od najpoznatijih svjetskih proizvođača opreme za grijanje, njemačka tvrtka Weishaupt.

ENERGETSKA TRANZICIJA ZAHTIJEVA STRUČNJAKE

Središnji dio radionice bio je okrugli stol na kojem su, osim ranije spomenutog istarskog dožupana, sudjelovali i Gordana Lalić iz porečke gradske tvrtke Parentium, gradonačelnik Cresa Marin Gregorović i privremeni upravitelj Istarske regionalne energetske agencije (IRENA) Andrea Poldrugovac, dok je moderator bio energetska stručnjak Igor Grozdanić.

Da je energetska tranzicija zahtjevna i vrlo složena, a zahtjevi iz Europe sve stroži, upozorila je predstavnic Parentiuma i napomenula da "... treba znati iskoristi-

▼ Razvila se i rasprava



ti potencijale koje imamo i svakoga dana biti bolji." S druge strane, naglasila je i da u cijeloj Hrvatskoj jednostavno nema dovoljno stručnjaka za energetiku da bi ih svaka jedinica lokalne samouprave mogla zaposliti.

Da u energetskej i općenito zelenoj tranziciji općina i gradova itekako treba uzimati u obzir lokalne posebnosti, smatra creski gradonačelnik. Istodobno, istaknuo je da je regulativa ponekad preopćenita, za što je najbolji primjer Zakon o gospodarenju otpadom za koji se čini da je pisan 'za Koprivnicu' (tj. za gradove takve veličine i takvog zemljopisnog smještaja). Uz to, kako vrijeme prolazi, za teme kao što su zelena tranzicija u javnosti se sve više gubi zanimanje, što predstavlja sve veći izazov.

IZAZOVNA OBNOVA KULTURNE BAŠTINE

Kada se već spominje regulativa, izazove pri ostvarenju projekata povezanih sa zelenom tranzicijom u općinama i gradovima predstavljaju i zakoni i propisi koji određuju zaštitu kulturne i slične baštine. Naime, kako je to napomenuo privremeni čelnik IRENA-e, u Istri je više od 15 000 zgrada koje su zaštićena kulturna baština. Jedini način da se u njima provede energetska obnova su radovi na termotehničkim sustavima jer su zahvati u ovojnici zgrada zbog brojnih ograničenja gotovo nemogući.

"Energetska tranzicija na lokalnoj razini će uspjeti, ako koristi od nje bude imao što veći broj ljudi," zaključio je istarski dožupan vezano uz inovativna rješenja za zelenu tranziciju. Pri tome je najavio projekt gradnje plutajućih sunčanih elektrana na dva nedavna izgrađena akumulacijska jezera - vodospreme, pokraj Ližnjana i Poreča. Za to je već razrađeno idejno rješenje, a ulaganja se procjenjuju na 13 milijuna eura.



Šibenik, Interpretacijski centar 'Civitas Sacra'
13. veljače 2025.

SVE JE VIŠE PROTIVLJENJA ENERGETSKIM I PROJEKTIMA GOSPODARENJA OTPADA

Jedna od tema u žarištu rasprava na drugoj radionici bilo je sve veće protivljenje javnosti bilo kakvim energetskej projektima. Pri tome su na području Dalmacije u posljednje vrijeme osobito na meti vjetroelektrane i sunčane elektrane, ali i centri za gospodarenje otpadom i, posebice, energane na otpad.

"Protivljenje takvim projektima sve je veći problem. Zato ljudima treba dati stručne i utemeljene informacije da bi se prevladao taj iracionalni strah," naglasio je Mirko Budiša, zamjenik direktora Fonda za zaštitu okoliša i energetskej učinkovitost na okruglom stolu održanom u sklopu radionice. Jedan od načina kako to riješiti ponudio je Ante Čikotić iz tvrtke Inovapro: "Upravo se energetskejari



moraju potvrditi da energetska rješenja budu svima shvatljiva, prihvatljiva i dostupna.”

ZAŠTITA OKOLIŠA, ENERGETIKA I PROMET

“Pitanje energetike mnogo je dublje jer seže u same početke civilizacije,” naglasio je na samom početku radionice Marko Jelić, župan Šibensko-kninske županije. Pri tome je također istaknuo kako je za Županiju osobito važno uskladiti potrebe za energijom i za očuvanjem okoliša. Upravo zato je i ona na prvom mjestu u Hrvatskoj po ulaganjima u zaštitu okoliša, a ujedno je i industrijski najrazvijenija hrvatska županija (čak 70% županijskog bruto domaćeg proizvoda potječe iz industrije!). Istodobno, neto bilanca električne energije je takva da je se tri puta više troši nego što to mogu pokriti svi izvori na području Županije.

Jedno od najvažnijih ulaganja u zaštitu okoliša u Šibensko-kninskoj Županiji svakako je Centar za gospodarenje otpadom Bikarac. Kako je napomenuo njegov direktor, Robert Podrug, radi se o centru koji je zadnji ustrojen u Hrvatskoj, tek 2014. godine, ali je unatoč tome prvi započeo s radom i jedini koji je u cijelosti fi-


nanciran županijskim sredstvima. Do sada su, između ostaloga, izgrađene dvije pretovarne stanice i postrojenje za mehaničko-biološku obradu otpada, a upravo je započeo ambiciozan projekt izgradnje energane na otpad, prve takve u Hrvatskoj. Naime, Centar već sada proizvodi gorivo iz otpada (RSF), ali se za njegovo izgaranje sada koriste usluge cementare NEXE po cijeni 176 EUR/t. S druge strane, čak 70% ulaganja u energanu, za koju se očekuje da bi s radom mogla započeti najranije 2029. godine (i biti prvo takvo u svijetu s postrojenjem za izdvajanje i pohranu ugljika!), čine ona u mjere za zaštitu okoliša.

Zanimljivo je bilo čuti i nešto više o projektu kružnog biogospodarstva AdriBioHub iz programa BioLoc koji provodi Društvo za oblikovanje održivog razvoja, ali i o rješenjima za primjenu obnovljivih izvora (dizalice topline, solarna oprema, plamenici koji omogućavaju izgaranje i bioplina, vodika i loživih ulja biološkog porijekla) koje nudi tvrtka Weishaupt. Veliku je pozornost također privukla rasprava o održivom prometu na području dalmatinskih županija. “Uvijek je potreban individualan pristup kada se razmišlja o prometnim rješenjima, baš kao i o energetske tranziciji. Ne može se pri tome uvijek voditi ekonomskom računicom,” istaknuo je tom prigodom Jure Zupčić, vijećnik Županijske skupštine Zadarske županije.

KAKO DO ŠTO VIŠE ENERGIJE UZ ŠTO MANJE ŠTETA NA PROSTORU I OKOLIŠU?

Kao uvod u spomenuti okrugli stol poslužilo je kratko predstavljanje Energetskog parka Čaporice. Riječ je o inovativnom projektu koji objedinjuje lokalnu proizvodnju energije u sunčanoj elektrani i bioplinskom postrojenju i njezinu potrošnju u podatkovnom centru i praonici rublja. Pri tome je cilj razviti demonstracijski objekt za Hrvatsku jer se smatra da će u budućnosti svaki grad imati najmanje jedan takav energetski park.




 Ovaj je put okrugli stol okupio nekoliko vodećih stručnjaka

▼ Ponovno je bilo pitanja okupljenih



Do sada je FZOEU u projekte obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti usmjerio čak 200 milijuna eura, a u projekte energetske učinkovitosti obiteljskih kuća više od 120 mil. eura (riječ je o više od 12 000 kuća), istaknuo je Mirko Budiša, istodobno se zapitavši zašto su onda ulaganja u projekte gospodarenja otpadom postala tabu-tema. S druge strane, u Europi je više od 500 velikih energana na otpad već godinama u pogonu.

Da negativno iskustvo građana s pojedinim energetske i projektima gospodarenja otpadom dovodi do sve većeg otpora u javnosti, smatra Jure Zupčić i napominje da to sve više ugrožava bilo kakve buduće projekte. To najbolje pokazuje tzv. trokut interesa u energetici, čije vrhove čine investitori, jedinice lokalne samouprave i građani (koji imaju dva interesa: nižu cijenu energije i što manji utjecaj na okoliš u kojem žive), pri čemu je praksa najčešće takva da građani iz tog trokuta ispadnu. *“Uvijek mora postojati dobar omjer koristi za lokalnu zajednicu, (štetnih) utjecaja na okoliš i koristi za investitore,”* naglasio je

Na to se nadovezao Igor Akrap, zadužen za energetske projekte u splitskoj gradskoj upravi, napomenuvši kako je Grad Split krenuo s ambicioznim projektom postavljanja sunčanih elektrana na svim objektima u gradskom vlasništvu. Tako ih je prošle godine na školama i vrtićima postavljeno 14, a ove je godine već završena javna nabava za isporuku opreme i ugradnju još 30 elektrana. Ulaganja se pri tome procjenjuju na 3 - 3,5 mil. eura, dok bi ukupna snaga sunčanih elektrana trebala dosegnuti 4,5 MW. Time će se energija za potrebe građana Splita proizvoditi tamo gdje se i troši. ■


Prve dvije radionice ‘Lokalni ‘deal’ - globalni cilj’ ne bi bilo moguće održati bez podrške suorganizatora. To su bili sljedeći:




Suorganizator radionice u Labinu:

–weishaupt– Weishaupt, Zagreb

Suorganizatori radionice u Šibeniku:

 **BIOLOC** Društvo za oblikovanje održivog razvoja / projekt BioLoc, Zagreb

 **Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost**, Zagreb

–weishaupt– Weishaupt, Zagreb

Hvala!